

Aralöv av Sylve Åkesson

ARASLÖV ligger ett par km nordväst om Kristianstad och är ett herresäte med gamla anor. Den förste dokumenterade ägaren är Trued Jensen, vilken 1336 skrev sig till Alwarslef, som gården då kallades. Namnet går tillbaka åtminstone till folkvandringstid och tillhör en i Danmark vanlig ortnamnsgrupp, som är sammansatt av ett mansnamn och tillägget -lef eller -löf med betydelsen kvarleva, arvegods. Redan i förhistorisk tid har här således funnits en bosättning. Trued Jensen tillhörde den skånsk-danska uradelssläkten Galen, som under medeltiden satt som herrar på flera skånska gods.

Gården blev kvar i denna släkts ägo till omkring 1500, då den genom giftermål övergick till släkten Urup. Den siste ägaren av denna ätt var Ove Ovesen Urup till Ovesholm i början av 1600-talet. Om honom heter det att "han var beryktad för sina rättegångar, trägen på torget och i sängen men ej i kyrkan". I sitt äktenskap med Kirsten Björnsdatter Kaas till Bjersjöholm hade han två söner och två döttrar, av vilka båda sönerna dog i unga år.

Dottern Margrethe ärvde Ovesholm och Araslöv och förde genom sitt giftermål med riksrådet Christoffer Ulfeldt till Råbelöv över egendomarna till denna släkt. Deras son Björn fick överta Ovesholm, Råbelöv och Araslöv vid faderns död 1653. När Björn Ulfeldt dog 1656 efterlämnade han i sitt äktenskap med Margrete Brahe endast en överlevande son, som var tio år gammal. Denne dog ogift sju år senare och de tre gårdarna tillföll då hans farbror, den ryktbare, och i Skåne illa beryktade, Ebbe Christoffersen Ulfeldt, Christian IV:s svärson. Vid hans död 1682 ärvdes Araslöv och Färlövsholm av dottern Christiane. Eftersom hennes äktenskap med Carl Gustaf Bonde var barnlöst, insatte hon sin systerdotter Sophia Elisabeth Ridderschantz från Ovesholm som arvtagare.

Denna ärvde som tjugooåring de båda egendomarna 1717. Sophia Elisabeth var rik och hade en imponerande släkttavla. Förutom dotterdotterdotter till Christian IV var hon syssling till såväl Karl XII som Frederik IV av Danmark och August II i Polen. Hennes vanor var också kungliga. Sina resor från Araslöv in till Kristianstad företog hon efter fyrspann med förridare och hon omgav sig med ett hov av fröknar och hade eget hovkapell. Hon kom därför att kallas "Skånska prinsessan" eller "Prinsessan på Araslöv".

Den vackra, rika och högättade Sophia Elisabeth fick många friare. Bland dessa fanns karolinerofficern friherre Georg Bogislaus Staël von Holstein, med vilken hon skulle få uppleva en märklig kärlekssaga. Han hade 1704 hamnat i rysk fångenskap vid Narva. Under vistelsen i Ryssland gifte han sig 1710 med grevinnan Ingeborg Christina Horn af Rantzien, som var dotter till en annan svensk officer, vilken med hela sin familj tillfångatogs av ryssarna. När Staël von Holstein 1711 utväxlades mot en rysk officer, kom hans hustru att bli kvar i Ryssland. Vid hemkomsten från fångenskapen blev Georg Bogislaus kommenderad till Kristianstad, där han mötte Sophia Elisabeth. De förälskade sig i varandra, men hade ingen möjlighet att gifta sig, eftersom han inte visste något om sin hustrus öde i Ryssland.

Efter freden 1721 frigavs alla svenskar i rysk fångenskap, men från hustru Ingeborg hördes fortfarande ingenting och man antog att hon var död. Georg Bogislaus och Sophia Elisabeth tog då ut lysning och hela den skånska högadeln bjöds in till det stundande bröllopet. Ett par dagar före den utsatta bröllopsdagen 1722 uppenbarade sig fru Ingeborg oväntat på Araslöv. Sophia Elisabeth behöll dock fattningen och de inbjudna gästerna fick istället för bröllopet vara med om en välkomstfest för den från fångenskapen återvända. Åren gick och Georg Bogislaus fortsatte sin militära karriär med Ingeborg som sin hustru och blev småningom general och landshövding i Kalmar och Malmö och slutligen fältmarskalk. 1741 grundade han tillsammans med landshövdingen Koskull Kosta glasbruk (som namngavs efter begynnelsebokstäverna i deras efternamn) och köpte senare det halländska storgodset Vapnö, vilket ännu är kvar i släkten. Under tiden väntade "Skånska prinsessan" troget på sin en gång utvalde.

Efter 40 år dog Ingeborg och Georg Bogislaus begav sig åter som friare till Araslöv. 1761 stod bröllopet i Färlövs kyrka mellan den 76-årige fältmarskalken och den vackra prinsessan, nu 64 år. Bröllopsgästerna var, i den mån de ännu levde, samma personer som inbjudits 1722. Georg Bogislaus dog två år efter bröllopet, men hans maka överlevde honom i närmare ett kvarts sekel och var vid sin bortgång 90 år. Under sin långa änketid var hon flitigt verksam på sina gods och donerade en del av överskotten till kyrkan. Alla sina brev undertecknade hon "Sophia E. Ridderschantz, en bedrövad änka". I Färlövs kyrka lät hon sätta upp ett praktfullt epitafium över sin make, placerat så att hon från sin plats i herrskapsbänken alltid hade det för ögonen (epitafiet flyttades historielöst till södra tvärskeppet vid Helgo Zettervalls restaurering av kyrkan på 1800-talet).

Till arvtagare hade den barnlösa Sophia Elisabeth utsett sin systerdotter Hedvig Sofia Winterstein, som även fick ärva Ovesholm. Hon gifte sig med majoren friherre Henning Reinhold Wrangel. Deras son Carl Adam ärvde 1783 Ovesholm efter fadern och tillträdde Araslöv vid "Skånska prinsessans" död 1787. Vid sidan av skötseln av sina egendomar ägnade han sig åt allmänna värv och var bl.a. landshövding i Kristianstads län i sjutton år. På äldre dagar blev han en av rikets herrar och fick titeln Excellens. Carl Adam Wrangel var en mycket framstående jordbrukare, fullt jämförbar med Maclean på Svaneholm och Stjernswärd på Engeltofta, och genomförde stora reformer på sina skånska egendomar. Araslöv omfattade under 1700-talet hela Färlövs socken. Genom stora dikningsföretag på godset lades nya marker under plogen. Enskifte genomfördes och Araslöv uppdelades efter skotskt mönster på brukningsenheter, 11 s.k. farmer. Varje farm omfattade några hundra tunnland och försågs med präktiga och ståndsmässiga byggnader, nyanlagda trädgårdar och alléplanterade tillfartsvägar. Så uppstod omkr. 1790-1820 herrgårdarna Wrangelsberg, Sofieberg, Sofiedal, Hamiltonhill, Harastorp, Gustafsfält, Skottlandshus, Wrangelsdal, Ulriksdal, Adinal och Kristineberg, vartill kom moderfastigheten Araslöv. En hel socken omvandlades på detta sätt och Araslövs farmer ger idag med sina åkervidder och allésystem en bestämd prägel åt landskapet.

Carl Adam Wrangel hade i sitt gifte med Anna Margareta Hamilton två söner och tänkte därför stifta två fideikommiss av sina egendomar, som "ständiga stamgods till Wrangelska namnet". Den äldste sonen, Henning Gustaf, skulle få Ovesholm och Araslöv och den yngste, Ludvig Ulric Carl Adam, Sperlingsholm. Så blev emellertid inte fallet. Den yngste sonen dog ogift före fadern och vid dennes död 1829 tillföll samtliga egendomar den äldste sonen. Han avled fyra år senare utan att efterlämna några barn i äktenskapet med grevinnan Anna Hedvig Lewenhaupt. Enligt hans testamente kom därför egendomarna att delas mellan hans kusiner av ätten Hamilton.

Araslöv tillföll bröderna och grevarna Hugo Didrik och Malcolm Casimir Hamilton. De sålde senare sina delar till sin medarvinge, brodern greve Axel Hugo Raoul Hamilton, som även ägde bl.a. Ovesholm och Kronovall. Han gifte sig på äldre dagar med den unga Ann Mary Russel-Cruise. Om honom berättas mera under Ovesholm. När han dog 1875 ärvdes Kronovall av dottern Alexandrine, medan sonen Raoul Gustaf fick Ovesholm och Araslöv. Den senare var politiker och ordf. i Kristianstads läns landsting 1908-23, ledamot av riksdagens första kammare 1892-1908 och av andra kammaren från 1908 till sin död 1931. Hans politiska verksamhet kännetecknades av en pacifistiskt färgad agitation för fred och nedrustning och av omtanke om "de små" i samhället. Han hade stor del i tillkomsten av folkpensioneringen, skatteutjämningen mellan land och stad och utvecklandet av kommunernas självbestämmanderätt.

Det nuvarande slottsbyggnaden på Araslöv uppfördes av Carl Adam Wrangel 1807 och dess arkitekt var troligen C.F. Sundwall. Den blev därefter ombyggd 1833 och 1846-48 men återfick vid en restaurering under 1990-talet sitt tidigare utseende från 1807. Flera av herrgårdarnas (farmernas) mangårdsbyggnader, arbetarbostäder och ladugårdar har ett byggnadshistoriskt värde.

Medeltidskyrkan vid Araslövs gård är från 1200-talet och har kalkmålningar från 1400-talet av den s.k Vittskövle-gruppen. Sedan Araslöv 1638 lagts under Färlövs socken övergavs kyrkan snart och användes bl.a. som magasin och statarbostäder. Den restaurerades 1959 genom en gåva från de sista ägarna till Araslövs gård, syskonen Hans Ramel och Gunilla Mannerstråle och tillhör nu Vitterhetsakademin.

Araslöv Säteri är idag en golf-, hotell- och konferensanläggning. Säteriet ägs och drivs av familjen Ryd, som sedan 1991 renoverat och byggt om och till fastigheten och golfbanorna på ett stort område. Anläggningen omfattar tre 18-hålsbanor, restauranger och nybyggt hotell. Jordbruket på Araslövs gård drivs av Erik Bertheau.

Källa: Sylve Åkesson, Skånska slott och herresäten